

Landskap: Skåne Upptecknat av: Sten Borg.
 Härad: Ingelstad Adress: St. Östargatan 20. Ystad.
 Socken: Ö. Herrestad. Berättat av: Ola Månsson.
 Uppteckningsår: 1943 Född år 1860 i Örup, Benestad

uppgifter om sagermannen.	s. 1.
Bruggning.	s. 3.
Lurvet.	s. 4.
Torvbrutning.	s. 6.
Spöckeri i stallet, och på andra ställen.	s. 8, 12.
Vita funn.	s. 10.
Lör blev silverpenningar.	s. 11.
Böskap i boningshuset.	s. 12.
Spöke.	s. 13.
Åst.	s. 14.
Otur med gård, då domarring tog bort	s. 15.
Skivar, som stod på guldpelare	s. 16.
Pysslingar.	s. 17.
Bloss.	s. 17.
Nattvakt.	s. 19.
Kitta Går.	s. 20.
Tomten.	s. 22.
Bäckhästen	s. 23.

Näcken	s. 23.
Phaenomena	s. 24.
Brunnstjessan	s. 24.
Marva ö. varulv.	s. 25.
Ljuchte gubben.	s. 27.
Illoka.	s. 28.
Vedernamn.	s. 30.
Julen.	s. 32.
Ljunga maj.	s. 33.
Påsk.	s. 34.
Meridionnar.	s. 34.
Byalaget.	s. 35.

ACC. NR M. 9051: /

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag är född 1860 på Örup. Min far och mor arbetade som statare under Örup. Min far var ryktare och hade i lön 50 kronor i pengar och 4 tunnor råg och 4 tunnor korn och 1/2 tunna potatis om året. Där vi bodde fanns det bara ett rum och det hade lergolv. Mor fick laga maten i samma rum som vi skulle ligga och vara alltid. Det var mycket fattigt och eländigt. Det fanns aldrig kött i huset. Vi fick bara äta potatis och ett stycke bröd. Det var alltid samma måltid. Far tjänstgjorde som kusk också men han hade aldrig råd att skaffa riktiga stövlar utan han fick vira halm om benen på vintern när det var kallt för han hade bara kortbyxor. Det fanns aldrig pengar till att skaffa så mycket tyg så det räckte till långa byxor. Ibland kunde det hända att vi kunde komma över lite råg till att baka bröd av men i flesta fall fick vi nöja oss med att baka av kli .

ACC. N:R M. 9051:2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När jag var 8 år så kom jag ut och tjäna. Jag blev då vakte-
påg. Jag skulle vakta gäss, kor och svin. I lön hade jag
ett par byxor en skjorta och en rock om året. Man fick inga
pengar med det första på den tiden. Mina första pengar
tjänste jag när jag var 16 år gammal. Då fick jag 16 kronor
om året. Dom pengarna fick jag förstås lämna hem till min
far för dom gav mej ju kläder ibland. Men det var inte
mycket man hade att ta på sej. Jag var mest klädd i trasor.
Vi var 6 barn hemma så far kunde inte hjälpa oss så mycket.

I skolan har jag knappt gått. Vi gick bara några månader på
året. Vi fick lära läsa men skriva har jag aldrig lärt för
läraren ville alltid bara ha mutor och såna hade vi ju inte
och ge och därför brydde han sej inte om oss fattiga barn.
Med läsningen var det också dåligt. Läraren blev sen avsatt
för att han tatt mutor. Min far var själv och vittnade så
att han blev avsatt.

ACC. NR M. 9051:3

3
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När jag sen var 14 år så läste jag fram för prästen i Överaby. Han hette Hammar.

Bryggning.

Hemma i mitt hem bryggde vi vårt dricka själv. Det gick så till att vi fick malt från gården. Det slog man i en balja och sen hällde man kokhett vatten över maltet. I botten på baljan låg där ene och ovanpå enen skogs maltet. Enen var för att det skulle bli bättre smak på drickat. När man så hade slatt vattnet på maltet så fick det stå och dra en tid. I botten på baljan var där en tapp som vi bruka kalla för tappastav. När man löste på den så kunde ~~kun~~ det rinna ner i en annan balja som stod under. När man så hade tappat av alltihop så tillsattes jäst och så fick det stå och jäsa en tid. När det så hade stått en dag så skumma man bort jästen. Den jästen som man skumma av bruka

ACC. NR M. 9051:4

vi kalla för "jären". Den smorde man sen på enegrenar och hängde upp under taket för att torka. När man sen skulle brygga en annan gång så kunde man använda jären igen. Man behövde då bara lägga enegrenen i blöt i vatten så fick man jäst igen. När "jären" var avskummad så var drickat färdigt. Då slog man det på kaggar.

Hör.

Vi sa alltid hör. Det var detsamma som lin. Det var mycket viktigt när man skulle så hören. Fröna skulle siktas noga så att bara det bästa kom med. Man skulle alltid så en dag då det var solsken för annars skulle det bli dålig skörd. Sen när man hade sått så fick man vara noga med att luka och rensa höralandet från ogräs annars kunde det skada hören.

Sen skulle man ryssta hör. Det skulle ske i augusti då det var en solig dag. Hören bands i små kärvar som fick stå och

4.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9051:5

torka ute. Sen kördes hören hem till logen. Där tog man bort fröhusen för att kunna så nästa år. Man använde då en hörariva som hade järnpinnar. När man å hade fått bort fröhusen så bands stjälkarna i kärvar. Sen kördes kärvarna ut på en åker för att rötas. Dom löstes då opp och hören ströddes ut på åkern. Där fick det ligga en månads tid. Det var för att det skulle bli sprött så att spånorna skulle gå ifrån. Sen togs det hem igen för att brydas /brytas/. Då skulle hören först torkas i en stor ugn. Sen skulle det arbetas tills det blev mjukt och fint. När arbetet sen var slut så skulle man ställa till brydegille. Då var ~~var~~ brännvin och mat i långa banor. Först fick man nykärnat smör, ost, rullekorv och grisasylta. Sen fick man bruna bönor och fläsk och sen fick man risgrynsgröt. Man fick förstås brännvin också. Sen spelade spelemannen opp till dans. Så höll man på till långt fram på natten. Det var rätt många brydegille som dom höll på en månads tid. Så det ena brydegillet kom efter det andra.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sen skulle linet skämmas. Det var fruntimmerna som gjorde det. Då hade dom vars en skättefot och skätteträ. Dom skulle ta bort skävorna. Det som då blev kvar kallades skättefall. Sen skulle linet häcklas. Då skiljde man de långa tågorna från dom som var korta och det kallades blår. Dom korta kallades småblår. Sen skulle linet kardas. Då hjälptes alla åt. Då bruka dom ställa till kardegille. Då var det dans och gott om mat och annat. Sen under hela vintern fick kvinnorna spinna allt möjligt av linet. Spinningen skulle vara slut tidigt på våren så att linet kunde komma ut och blekas i solen. Då kokte man det först i soda och sen torkades det och bars så ut till att blekas.

Torvbrytning.

När jag vardräng hos Nils Karlsson i Öja så var jag många gånger med om att bryta torv i Öja mosse. Det gick så till

ACC. NR M. 9051: 7.

att först så sökte vi ut ett lämpligt ställe där vi skulle bryta. Sen skar vi svären av och kom då ner till skäretorven. Den skar vi opp och körde med rullebörar upp till en älta. Där bredde vi ut torven över hela ältan och slog vatten på. Sen körde vi med en harv och två hästar över den. Sen satte vi bräder runt hela ältan så att torven inte skulle flyta ut och sen packade vi den. Sen hade vi en "rissa". Den använde vi till att kära torven i såna stycken som vi ville ha. Sen fick torven ligga ett par dagar. Då blev den i lagom stora fyrkantiga bitar. Sen tog vi opp den och kupade den. Den ställdes då i riktiga kupor så att luften kom till för att den skulle torka bra. När den sen hade torkat tillräckligt så var den färdig att använda. Min husbonde behöll en del torv men en del sålde han inne i Ystad.

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9051:8.

När jag var dräng på Ugerup så hände det en gång att jag gick i hästastallet. Där var rätt kallt så jag kom till och frysa. Jag tänkte då att jag skulle gå ner i källaren efter min kavaj. Jag gick ner och hämta den. När jag sen kom upp igen så fick jag se nåt konstigt. Utan att där var en enda mer en jag i stallet så öppnades alla dörrarna på en gång. Jag tänkte då att jag nog kom lite olägligt så jag gick tyst igen.

En gång satt jag på en halmbal i stallet. Jag g jorde ingenting utan satt bara och tittade mej omkring. Då kom där rätt vad det var en svartklädd herre fram till mej och ställde sej mitt framför mej och titta på mej. Han så ingenting. Jag titta igen men sa inte nåt. Sen tog jag min halmbal och flytta mej till ett annat ställe. Då försvann han. Det var rätt eget med det för just där jag satt på balen var en

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Spöcker

ACC. NR M. 9051:9

9
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tom box. Vi hade försökt ställa alla möjliga djur i den boxen men där var aldrig nån som ville trivas där. Vi försökte både med en tjur och sen med en bock men det gick inte. När dom bröt opp den boxen så hitta dom en kista och en av arbetarna som var murare tog och drog ena gaveln av kistan. Men han levde inte långt efter det. Han dog 14 dar efteråt. Så man förstår att den där herrn hade sin gång där jag satt på baken.

En gång ~~brann~~ brann det på gården. Allt stod i ljusan låga. Då kunde man mitt i elden se två herrar. Den ene var stor och den andre liten. Den store hade en "tjölva", det var nån slags klubba, och med den skulle han slå den lille i huvudet. Sen när allt brunnit ner så kunde man se dom två gå runt alla längorna och sen försvann dom.

ACC. NR M. 9051:10.

10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Första natten jag var på Ugerup så kom det en massa knektar in i det rummet där jag låg. Jag kunde tydligt se hur dom var klädda. Knapparna i deras uniformer glänste så det flimrade för ögonen på mej. Dom var där inne en stund men sen försvann dom. Dom gjorde ingenting och sa ingenting men jag såg att dom var där. Där hade ju ligget knektar på Ugerup en gång för länge sen.

När vi låg i stallen på Ugerup så kunde det ibland hända att alla dörrarna öppnades av sej själv och då kom det in en massa knektar som skulle titta på hästarna. Det var bara i hästastallet dom kom.

En gång var där en ryktare som kette Måns Larsson som satt nere vid Stalladamm och vaktade kregen. Vi vakta kregen ute då. Rätt som han satt där på sin kärra så kom den vita frun

Vita frun

ACC. NR M. 9051://

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fram till honom. Hon gick bakom honom och satte en hand på var käft på honom. Då förstod Mårn Larsson vem det var så han sa: "Jaså jag sitter i vägen. Då e de väl bäst att jag flyttar mej." Så tog han sin kärra och flytta sej en bit bort och sen fick han vara i fred. Den vita frun hade sin gång där han satt.

I Kverrestad fanns det en backe som dom bruka kalla för Skäggbjårsbacken. Strax i närheten där bodde det en bonde i ett litet hus. Så var det en julafton. Bonden skicka då barnen till källan för att dom skulle hämta vatten. Glyttarna gick men här dom kom till källan så var där inget vatten utan där var bara löv i den. Dom gick hem igen och talte om det för fadern och modern och när dom titta i spannen så hade där blitt ett par löv kvar i den och dom hade förvandlats till silverpengar. Modern skynda då iväg till källan för att hämta mer men när hon kom dit så fanns där inga löv utan det var klart vatten i källan.

ACC. N:R M. 9051:12

12
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

År 1892 tjänste jag på Gärsnäsgrården. Jag bodde då i klungegrården som den kallades. Den låg en bit öster om byn. Vi var 11 familjer som bodde där. Där hade dom inga grisastior utan grisarna fick gå inne i stugan hos oss. Jag skulle också ha gris och som det inte fanns någon grisastia så fick grisen sin plats vid min bänk inne i stuan. Där låg jag på bänken och grisen gick och snörvla vid sidan om mej så man fick ju aldrig någon rök. Jag tyckte det var rätt otrevligt så jag rök på kammarherrn som hette Henrik Rosenkrantz och så åt en att han fick ställa om så vi fick grisastior. Och det hjälpte så jag slapp sen ha grisen inne i stuan.

En gång mens jag var där på Gärsnäsgrården så gick jag i kostallen. Då fick jag höra att där kom en efter mej och han hade en faslig knirk i skorna. Jag undra vem det var men det var ju mörkt så jag så ingenting. Jag gick då bort

Är I:1 Håvande
av bokstavnings-
minnet

6 protokoll

ACC. NR M. 9051:13.

till kammaren där det låg en som hette Lars Nilsson. Och den som knirte kom efter hela vägen. När jag kom fram till kammaren så sa Lars Nilsson: "Vem e de du har med dej?" Jag akta mej noga för att svara förrän jag hade tänt ljus. Men när jag hade tänt och vände mej om så var där ingen. Lars Nilsson och jag gick sen runt hela stallen men vi såg ingenting men att där var nån efter mej först det är säkert.

På talt om den där Skäggabjärsbacken så kom där en gång en bonde körande förbi den och då fick han höra att där var någon inne i backen som sa: "Hälsa Klödde att Slarve e död." När bonden sen kom hem så berättade han det för dom där hemma och just som han sa det så hörde dom ett jämmer utifrån. Dom blev lite rädda och skynda sej och se vad det var. När dom då kom ut så fick dom se att i baghuset rann all julslen ur tunnan och tappen låg på golvet. Det var ~~Slarve~~ Klödde som hade

13
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

holla

ACC. NR M. 9051: 14

14
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

där och knyckt julöl och när han fick veta att ~~glarve~~ var död så glömde han i hastigheten att sätta tappen i tunnan igen.

En gång var jag i Komstad med en gammal ko som jag skulle lämna till slaktaren. När jag vatt där och var på hemväg så hade det blivit sent på kvällen och jag skulle då gå förbi en kyrkogård. Just som jag skulle förbi så kom det en sån besynnerlig tyngd över bröstet och ryggen på mej så jag trilla omkull. Jag låg en stund på vägen utan att kunna röra mej men sen släppte det. Det första jag gjorde var att känna efter om plånboken fanns kvar och det gjorde den. Det var nog en *gast* som hade hängt sej på mej.

ACC. N:R M. 9051: 15

15

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Här i Östra Herrestad fanns förr på Ulriksberg en domarring. Men så var där en inspektor på Gärsnäsgården som arrendera Ulriksberg och han lät ta bort domarringen. Han hette Mårtensson. ~~Och~~ Och det hade blivit sagt att sen den ringen tatts bort så skulle det inte bli nån tur med den gården och det blev det inte heller. Både Mårtensson och en som hette Gussarsson och en som hette Pålsson blev utfattiga här.

Här finns en skeppssättning också. Förr i världen kunde dom segla här förbi Smedstorp genom Tunbyholmssjön till Gyllebo-sjön.

ACC. N:R M. 9051:16.

I Örup fanns där en sten som ibland stod på guldpelare. Den låg i Genadalsbacken inom Övraby församling. Det var trollen som dansade under den. En gång kom där en bonde gående förbi stenen och fick se att dom dansade. Då kom trollen fram till honom och bjöd honom på bröd som dom hade bakat. Men bonden ville inte ha något av deras bröd. Då sa dom till honom att han kunde gott äta det för det var bakat av hans egen råg.

Vid Gislövs Stjärna låg förr två stora stenar som kallades Trollastenen och Branbostenen. Där var alltid farligt att komma förbi. På julafton brukade dom stenarna stå på pelare av guld och då hade trollen dans under dom. En julafton var där en dräng som skulle köra förbi stenarna. När han då kom fram till dom så såg han att dom dansade under stenarna. Trollen kom så fram till honom och frågade om han inte ville vara med i dansen. Han gick med och sen syntes han inte mer.

16
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hall

ACC. NR M. 9051:17.

Jag har också hört att där en gång skulle gå en speleman förbi stenarna och trollen tvingade honom att sitta på en sten och spela för dom hela natten ända till gryningen.

En gång när dom grävde vid Örup så hitta dom i en backe en flaska. Dom såg ingenting konstigt med den utan dom slog sönder den. Då kom där ut en hel massa pysslingar ur flaskan. Då blev dom rädda och sprang.

I Ullstorp sydost om Tomeklilla låg där förr en sten mitt inne i en fyrkant av stenar. Vid många tillfällen blossa det där. Husbonden på gården hette Håkan Johansson och så länge han levde fick ingen röra stenen.

12
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bloss!

ACC. N:R M. 9051:18.

18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På Rosenlund vid Mörarp var där en gång en arbetare som hette Johannes Olsson. En gång blev han borta från arbetet och dom sa att han var svårt sjuk. När han sen kom tillbaka till arbetet så fråga dom vad det var för sjukdom han hade haft. "Jo", sa Johannes Olsson; " det var så att när jag härom kvällen skulle gå hem så tog jag en genväg över parken och då kom jag till att gå förbi den stora eken och just som jag skulle gå förbi så fick jag mej en sån dövning så jag höll på och trilla omkull. När jag sen kom hem så var jag så dålig så jag kunde knappt röra mej."

Det var så med den eken att där hade dom en gång hängt en lafogde. Den lafogden var så faslet le vid folket så en kväll passa drängarna på honom och hängde honom i eken. Där var ingen som såg det så folk trodde att han hade hängt sej själv. Sen var det farligt att gå förbi den eken.

ACC. NR M. 9051:19.

Förre var det vanligt här i trakten på de stora gårdarna att där gick en nattvakt som blåste i ett horn varje timme. Han börja blåsa klockan 10 och höll på till klockan 5. Så var det på Rosenlund också. Där skulle nattvakten stå på en viss plats utanför borgen. Där växte gott om buxbom just där. Så en natt kom nattvakten lite sent till blåsningen så han hann inte riktigt fram till den bestämda platsen. Han ställde sej då en bit ifrån och skulle blåsa för tiden var ju inne. Men han fick inte ett ljud i hornet. Han fick då springa fram till det rätta stället och då gick det att blåsa. Han hade också två stora hundar med sej. Det var två blodhundar och just som han blåste så gav dom skall och sprang undan. Nattvakten tyckte det var konstigt så han skulle se efter vad det var. Han gick då efter hundarna men när han hitta dom så var dom döda och dom var så platta som om en ångvält hade gått över dom.

19.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20
bo-Kitta till.

ta på och
Kitta ett
e. Han ville
j och så
n utan
en tupp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kitta Går

ACC. NR M. 9051:21.

Varsel. (v)

(Hörselstuvan?)

En gång var där en arbetare från Östra Herrestad som hade arbetat på nåt annat ställe och så var han på väg hem. När nalkades byn så fick han se att det lyste i brydestuan. Han tyckte det var konstigt så han gick dit för att se vad det var. Han gick då in i stuan men där syntes ingenting. Ljuset försvann och allt var mörkt. Han gick då vidare men när han hade hunnit ett stycke bort så hörde han ett skratt från stuan och då förstod han att det var ett varsel.

21.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Varsel

ACC. NR M. 9051:19.

19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Förr var det vanligt här i trakten på de stora gårdarna att där gick en nattvakt som blåste i ett horn varje timme. Han börja blåsa klockan 10 och höll på till klockan 5. Så var det på Rosenlund också. Där skulle nattvakten stå på en viss plats utanför borgen. Där växte gott om buxbom just där. Så en natt kom nattvakten lite sent till blåsningen så han hann inte riktigt fram till den bestämda platsen. Han ställde sej då en bit ifrån och skulle blåsa för tiden var ju inne. Men han fick inte ett ljud i hornet. Han fick då springa fram till det rätta stället och då gick det att blåsa. Han hade också två stora hundar med sej. Det var två blodhundar och just som han blåste så gav dom skall och sprang undan. Nattvakten tyckte det var konstigt så han skulle se efter vad det var. Han gick då efter hundarna men när han hitta dom så var dom döda och dom var så platta som om en ångvält hade gått över dom.

ACC. NR M. 9051:20.

20

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vid Brandbostenen vid Gislövs Stjärna höll Brandbo-Kitta till.

En gång var där en dräng som hette Mårten som hitta på och skulle dansa med henne. Han gick dit och kalla på Kitta ett par gånger och då kom hon och fråga vad han ville. Han ville bara dansa med henne sa han. Det gick bra för sej och så börja dom dansen. Men Kitta ville inte sluta igen utan Mårten fick dansa hela natten. Till slut var där en tupp som gol och då sa Kitta:

Nu gal hanen den svärte
här dansar jag med Mårten.

Sen var där en tupp som gol igen och då sa Kitta:

Nu gal hanen den vite
ännu dansa vi lite.

Och så gol där en tupp igen och Kitta sa:

Nu gal hanen den röe
till jorden ska nu alla de döe.

När Kitta sa det så var Mårten död.

Kitta Gä

ACC. N:R M. 9051:21.

Varsel. (1)

(Hörselminnen?)

En gång var där en arbetare från Östra Herrestad som hade arbetat på nåt annat ställe och så var han på väg hem. När nalkades byn så fick han se att det lyste i brydestuan. Han tyckte det var konstigt så han gick dit för att se vad det var. Han gick då in i stuan men där syntes ingenting. Ljuset försvann och allt var mörkt. Han gick då vidare men när han hade hunnit ett stycke bort så hörde han ett skratt från stuan och då förstod han att det var ett varsel.

21.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Varsel

ACC. N:R M. 9051:22.

Tomten.

När jag tjänte på Baldringetorp så hade dom en sed där att dom alltid skulle sätta ut det första av allting till tomten. När dom lagat soppa eller gröt så skulle tomten alltid ha först. Och så var det med all annan mat. Om han inte fick det så hjälpte han inte till i gården.

På Glimmingehus hade dom också en tomte. En gång var där en piga som ville driva med ~~tomten~~. När hon satte ut ett grötfat till honom på julaftonen så la hon en kniv ner i grötfatet. Men tomten blev förnärmad och gjorde pigan vansinnig för hela hennes livstid.

22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tomten

ACC. NR M. 9051-23.

23

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bäckahästen.

Bäckahästen talte dom mycket om förr. Han såg ut som en vanlig häst, men han kunde göra sej hur lång som helst. En gång var där en hoper barn som hade fått syn på bäckahästen och dom ville rida på honom. Dom klev opp allihopa men när den siste hade klättrat opp och hästen skulle sätta iväg såsa han: "Nu bär det av i Jösse namn." Och då försvann häst och ungar damp i marken.

Näcken.

En gång spelte näcken vid Rogvads kvarn. Dom hade just då gille hos mjölnaren då dom hörde en sån vacker musik ute från ån. Men där var ingen som våga gå ut och se efter.

ACC. NR M. 9051: 24.

Skausnuva.

Skausnuvan höll till inne i skogarna och sökte lura folk från rätta vägen. En gång var där en som träffa på skausnuvan och han sa att han hette Själv. Så satte han fyr på skausnuvan och då sprang hon ut i skogen och ropte att Själv hade brännt henne. Då svara det inne från skogen att själv gjort är bra gjort. (*Förvarskad!*)

Brunnstjessan.

När jag var påg så bruka dom alltid säja till oss ungar att vi fick inte gå och titta i brunnen för där bodde brunnstjessan och hon var farlig för hon tog små barn.

24.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9051:25

25
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mara. Varulv.

Här var en som hette Ola Larsson. Han hade en dräng som var mycket besatt av maran. När hon ansatte honom så kunde han inte få fram ett ljud, men när hon sen gick å honom så skrek han så faslet.

I Baldringe var där en som träffa på en mara och då sa han till henne; Du är en mara. Och då sa hon Nu kan du va varulv lika länge som jag har vatt mara, Då blev hon fri men han blev varulv.

Annars bruka ju maran mest hålla sej i hästastallet och fläta manen på hästarna.

Varulven sprang på tre ben och hade det fjärde utsträckt som rumpa. Han sprang mest efter havande kvinnor för att

ACC. NR M. 9051:26.

han skulle komma åt att äta fostret för då blev han fri från att gå varulv.

Att dom blev mara eller varulv berodde på att när ett fruntimmer var havande så ville hon ha en lätt barnafödsel och då tog hon och spände opp en fölhinna mellan ett par stolpar och sprang sen naken igenom den. Då skulle hon få en lätt barnafödsel. Men blev det då en tös så blev hon mara och blev det en påg så fick han gå varulv.

Här var en som hette Per Persson i Nedraby. Han var alltid röd och riven i ansiktet och dom sa att han gick varulv om nätterna.

26

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR M. 9051:27

27
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lyktegubbar.

Förr var det vanligt att där var lyktegubbar ute på markerna.
Dom sprang omkring och hade en lykta med sej. D om sa att
om man hade gått vilse och träffa på en sån där lyktegubbe
så kunde han visa en vägen hem om man betalte en 4 styver
eller så. En gång var där en gubbe som hade lovat en lykte-
gubbe betalning om han ville visa honom hem. När dom så
kom hem så gick gubben rakt in genom dörren och sa bara
tack sm mycket men betalte ingenting. Då blev lyktegubben arg
och trots att gubben var ända inne i köket så gick han rakt ut
igen och fick sen gå omkring ute i markerna utan att
kunna hitta hem igen.

ACC. N:R M. 9051:28

28.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kloka.

I Tomarp var där en fru som var duktig till att bota sjuka.

Hon plocka alla slags blommor och kokte dom.

Min hustru var en gång rent förlamad i högra benet. Hon tog till frun i Tomarp och fick nån slags medicin och så oljor som hon skulle smörja på benet. Och hon blev bra av det.

Åsumspågen.

En gång var där en som hette Per Filipsson som hade en påg som var dålig. Dom reste iväg med pågen till Åsumspågen och han sa att pågen kunde inte bli bra förrän dom hade plockat bort en växt som växte inne i Per Filipssons buxbomshäck hemma vid gården. Dom reste hem igen och hitta växten och tog bort den och då blev pågen bra.

ACC. N:R M. 9051:29.

29.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Åsumspågen var en gång på Sjöbo marknad. Där var nära andra som ville pryla honom. Det var på vintern. När så dom andra skulle passa på Åsumspågen så lät han dom somna allihopa och där fick dom ligga ute i kölden. Men när Åsumspågen kom hem så ville hans mor att han skulle låta dom vakna igen men det ville han inte utan han sa att dom kunde gott ligga en stund till. Och det fick dom. Dom kunde inte vakna förrän Åsumspågen ville. Men sen akta dom sej för att råka på Åsumspågen.

Åsumspågen hade en farbror som hade ett arrende under Sövdeborg. Men så kunde han en gång inte betala arrendet utan dom tog utmätning hos honom och då tog dom en unghäst som farbrorn nyss kört in. Då sa Åsumspågen att den hästen skulle dom inte få nån nytta av. Och det fick dom inte heller utan dom kunde varken sela eller köra med den trots att det innan varit en både snäll och bra häst.

ACC. N:R M. 9051:30.

30.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En gång var där en som tänkte att han skulle lura Åsumspågen riktigt så han gick dit och sa att han hade så faslet ont i tänderna fast han inte hade ont. Och så fråga han vad han skulle göra åt det. Men Åsumspågen märkte genast att där inte var nåt fel på honom utan att han bara ville driva spektakel så han sa att den andre skulle ta in hästgödsel och lägga över tanden och suga på det.

Vedernamn.

Förr var det vanligt att när nån hade hittat på något så fick han sen ett vedernamn. En gång var där i Skurup en bonde som hette Per Mårtensson. Han hade en vaktepåg som vakta gässen åt honom. Men så en gång var där en gås som hade dött och då tog Per Mårtensson och band den döda gåsen på ryggen på pågen och lät honom gå omkring i Skurup på det

ACC. NR M. 9051:3/

viset. Men så fick prästen syn på det och lät ta bort gåsen och så stämde han Per Mårtensson, som fick plikta för tilltaget. Sen fick han vedernamnet Per Gåse och alla hans pågar fick heta Gåse och töserna Gässling.

30
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jul.

Julafton skulle korna alltid ha salta siller med tjära på.
Pigan skulle också gå ner i fårahuset och fora fåren annars
blev där inga "gömmerlamm" /tackor/ det året.

När vi sen hade ätit på kvällen så lade man en duk över
maten för den skulle stå på bordet hela julnatten.

På juldans morgon skulle vi så gå fram till bordet och äta
av vad där var för ingen fick gå ner i stallet på fastande
mage.

Julagillena börja inte förrän efter den 20de. Då gick
gillena runt i byalaget.

När jag tjänste oppe i Kristianstadstrakten så skulle dom
där på annandag jul alltid gå omkring och sjunga Staffan.
Då skulle dom också måka i varndras lagårdar. Om dom hade
måkat ordentligt så fick dom brännevin men ibland så kasta

ACC. NR M. 9051:33.

dom in gödsel i stallen. Då smög dom sej förstås bort.

Sjunga maj.

Det var sed att varje dräng skulle gå omkring och sjunga maj. Då skulle vi ha pengar och ägg. Av äggen baka vi äggkakor. Varje piga skulle göra en sån äggkakaga som vi sen hade till en fest. Jag kommer inte ihåg visan vi sjöng men där var 24 verser på den. Jag minns att om vi inte fick nåt så sjöng vi:

Ligg och sov du lade stud

tills krågor och ravnar asa dej ud.

32

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9051:34

Vid påsk hade dom en sed att dom skulle picka ägg. Då tog man en massa ägg med sej när man gick ut och så passa man på när man mötte nån annan som hade ägg och så skulle man picka. Dens ägg som höll han vann det andra ägget. Det var när man var påg annars picka dom ju också med varandra vid gillena under påsken.

Vid midsommar skulle man förstås vara med om att klä majstäng och sen var där dans och lekar kring den.

Midsommaraften bruka pigorna plocka 9 slags olika blommor och lägga under huvudkudden för att dom skulle få se sin tillkommande.

83

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Byalaget.

Förr hade dom byalag här. Den främste i byalaget var åldermannen. Han valdes på ett år. Han hade ett stort horn som han blåste i när bönderna skulle samlas. Dom bruka alltid samlas hos åldermannen. Åldermannen skulle då bjuda på brännvin och öl.

Byalaget höll sej med en höre som vaktade korna på fäladen. Om sommaren låg han ute hos kregen ute i en luda. Jag har själv vatt höre i 12 år. Vi var ofta inte hemma i byn på hela sommaren. Om vintern bodde hören i ett hus som byalaget höll till honom. Hören skulle så födas hos bönderna. Han fick vara hos bönderna allt efter antalet kor. Var det en bonde som hade 5 kor så skulle hören va hos den bonden i 5 dar. På vintern fick man så hjälpa till med lite av varje.